

گردشگری میراث فرهنگی

ظرفیت‌های توسعه فرهنگی تهران

چکیده | شهرها به عنوان عالی‌ترین نماد تمدن بشری دربرگیرنده منظر فرهنگی به مثابه حاصل کار مشترک انسان و طبیعت بوده و مبین رابطه انسان با محیط زیست و تاریخ خود هستند. منظر میراثی شهرها بیان‌گر شیوه زندگی تاریخی، مذهبی، معنوی و هنری ساکنان آن است و شرح حال فعالیت‌ها و رویکردهای گذشتگان در حوزه‌های مذهب، هنر، معماری و محیط زیست به شمار می‌آید. فضاهایی مانند موزه‌ها، آثار مصنوعی و انسان‌ساخت، اماکن تاریخی، مراکز فرهنگی، فضاهای سبز، مراکز خرید، مکان‌های تفریحی و ورزشی، منابع لازم برای توسعه گردشگری شهری هستند که هم‌پوشانی زیادی با منظر فرهنگی - میراثی، طبیعی و مصنوعی شهر دارند. تهران با اهمیت تاریخی خاص خود، به عنوان کلان‌شهری مهم از منظر فرهنگی - میراثی ویژه‌ای برخوردار است که می‌تواند به عنوان ظرفیت‌های گردشگری شهری مورد توجه قرار گیرد. بسیاری از عناصر منظر میراثی تهران در روند توسعه شهر و نوسازی کالبدی آن، مورد تخریب واقع شده‌اند که ادامه این روند به تضعیف ظرفیت‌های گردشگری فرهنگی - میراثی تهران می‌انجامد. به نظر می‌رسد به دلیل روند نوسازی و سرعت توسعه شهر این ظرفیت مهم نادیده گرفته و عمدتاً مورد بی‌توجهی واقع شده است که تداوم این امر اسباب تضعیف گردشگری شهری تهران را فراهم خواهد ساخت. این نوشتار به تبیین اهمیت عناصر منظر فرهنگی - میراثی در رونق و پایداری گردشگری شهری تهران می‌پردازد.

واژگان کلیدی | منظر فرهنگی - میراثی، گردشگری شهری، منظر مصنوعی، تهران.

پروانه پرچکانی،
پژوهشگر دکتری
مدیریت گردشگری،
دانشگاه علم و فرهنگ
تهران

p.parchekani@gmail.com

تصویر ۱: عناصر مذهبی ریشه در مذهب و تاریخ مردم تهران دارد که هر یک در توسعه و رونق گردشگری شهری نقش دارند، مسجد امام خمینی (ره)، تهران، عکس: سروش خطابی، ۱۳۹۲.

Pic1: Religious elements stem from religion and history of the people of Tehran which are each involved in the development and prosperity of urban tourism, Imam Khomeini Mosque, Tehran, Iran, photo: Soroush Khatabi, 2013.

منظر میراثی شهر

فضای شهری پدیده‌ای عینی و قابل ادراک است که اطلاعات بصری و ادراکی به مخاطب ارائه می‌کند. منظر یک فضای شهری نیز مجموعه عناصری است که توسط حواس قابل ادراک است و در فرایند ادراک مورد پردازش قرار می‌گیرند و منشأ احساساتی است که در فرد ایجاد می‌شود. منظر شهری به طور مستقیم با هویت شهر در ارتباط بوده و همواره مفاهیمی را بازتولید می‌کند که از توده، فضا، اجزای شهری و عناصری برآمده است که در طول تاریخ در تعامل انسان‌ها با محیط پدید آمده‌اند (کلانتری و اخوت، ۱۳۹۰). نمی‌توان منظر شهری را صورت شهر قلمداد کرد، بلکه مفهوم سیالی است که توسط شهروندان و براساس تجربه آنها از مکان، فضا و نمادها به وجود می‌آید. به تعبیر «راپاپورت» منظر شهری کلیتی حاصل از تعامل انسان و محیط اوست که حتی پس از ترک محیط نیز در خاطر انسان می‌ماند و کلیت به هم پیوسته‌ای از نمادها و نشانه‌ها است که به مفاهیم، ارزش‌ها و معانی واقعبینانه می‌بخشد (شبیانی و استوار، ۱۳۹۰). منظر شهری نیز نسبت به منظر فرهنگی کل به شمار می‌آید و از منظر فرهنگی، منظر تاریخی، منظر میراثی، منظر مصنوع، منظر آیینی، منظر طبیعی و منظر زندگی در یک شهر تشکیل شده است. منظر میراثی شهر را می‌توان بخشی از منظر تاریخی آن دانست. تاریخ با مفهوم رایج آن جزء جدایی‌ناپذیر شهرها است و جاری در تمام عناصر آن است. تفکیک منظر تاریخی از منظر شهری و منظر فرهنگی ممکن نیست. می‌توان بخشی از بناها، عناصر و نمادهای گسترده شده در منظر فرهنگی و تاریخی شهر که از نظر روانی ارتباط با گذشته را در ذهن بیننده تداعی می‌کند منظر میراثی شهر نامید که در بستر فرهنگی شهر جای گرفته است. این بخش، برگرفته از خاستگاه تاریخی -جغرافیایی و آیین جمعی مردم شهر است که ادراکات متفاوتی در بینندگان شهر ایجاد می‌کند. منظر تاریخی و میراثی شهرها، تداعی‌گر خاستگاه تاریخی و جغرافیایی و نوع فرهنگ حاکم بر آن شهر است که عموماً مورد علاقه مردم واقع می‌شود و در ایجاد و توسعه گردشگری شهری، فرهنگی و میراثی نقش پررنگی ایفا می‌کند.

گردشگری شهری

و ظرفیت‌های آن در تهران

فضای شهرها به دلیل وجود جاذبه‌های متعدد تاریخی، فرهنگی، طبیعی و انسان‌ساخت غالباً مقاصد مهم گردشگری محسوب می‌شوند و دارای دو کارکرد هم‌زمان گردشگری فرست و گردشگری پذیر هستند. شهرها از سویی به

منظر فرهنگی-میراثی

این اصطلاح برای معنادهی به شیوه‌ای از دیدن منظر به کار می‌رود که بر تعامل انسان و طبیعت در طول زمان تأکید دارد (Ingerson, 2000). منظر فرهنگی به دلیل وسعت مفهومی توسط افراد و گروه‌های مختلف به گونه‌های متفاوتی تقسیم شده و در این دسته‌بندی‌ها عموماً منظر میراثی در دل منظر فرهنگی نهفته است؛ همان‌گونه که منظر محوطه‌های باستانی، منظر تاریخی انسان‌ساخت، منظر زبان بومی و منظر اقوام می‌توانند در دل منظر فرهنگی پنهان باشد. اگر منظر فرهنگی را یک کل در نظر بگیریم که حاصل کار مشترک انسان، طبیعت و تاریخ است، منظر میراثی جزئی از این منظر محسوب می‌شود و شامل آن قسمتی است که جلوه‌های فرهنگی (مانند هنر و معماری) با رویدادهای تاریخی درآمیخته‌اند و تصویری از یک سرگذشت تاریخی را در قالب یک مجموعه ارائه می‌دهند. با اینکه منظر فرهنگی و منظر میراثی مشترکات زیادی دارند ولی نباید آنها را مترادف محسوب کرد. هر دو در فضای جغرافیایی و تعامل با طبیعت شکل می‌گیرند و ترسیم‌کننده سرنوشت فرهنگی، هنری و تاریخی مردم یک سرزمین هستند و فضای انسان‌ساخت شالوده اصلی هر دو را تشکیل می‌دهد. منظر فرهنگی میراثی نقش مهمی در گردشگری شهری ایفا می‌کند و از مهم‌ترین عناصر آغاز برنامه‌ریزی گردشگری شهری برای یک منطقه به شمار می‌آید.

منظر کلیتی است که می‌توان آن را به طبیعت، فرهنگ، تاریخ، شهر، روستا و هر پدیده عینی دیگر تعمیم داد. منظر پدیده‌ای عینی، ذهنی، پویا و نسبی است که محصول تعامل انسان با طبیعت و جامعه با تاریخ است (منصوری، ۱۳۸۷). حدود یک سده از کاربرد عبارت "منظر فرهنگی" می‌گذرد و حدود ۲۰ سال است این عبارت مفهومی کاربردی و حرفه‌ای یافته است. منظر فرهنگی نخستین بار در دهه ۱۹۲۰ به مفهوم چشم‌انداز جغرافیایی محصول مشترک انسان و طبیعت به کار برده شد. نخستین تعریف از منظر فرهنگی توسط جغرافی‌دانان ارائه شد: "منظر فرهنگی، منظری طبیعی بوده که به وسیله گروهی انسانی شکل گرفته است و در آن فرهنگ نقش عامل و طبیعت نقش واسطه را ایفا می‌کند (Sauer, 1925). پس از این تعریف، منظر فرهنگی به عنوان مفهوم کاربردی مشترک بین جغرافی‌دانان، معماران منظر و تاریخ‌دانان مورد استفاده قرار گرفت. منظر فرهنگی روش‌های منحصر به فرد استفاده پایدار از زمین، خصوصیات ناشی از محدودیت‌های طبیعی و هم‌چنین تعامل ذهنی با طبیعت را منعکس می‌کند (UNESCO, 2009).

محققان و اندیشمندان هنوز به تعریف جامعی درباره منظر فرهنگی نرسیده و روی تعریف واحدی توافق نکرده‌اند. امروز

حافظه تاریخی شهرها و عناصر تاریخی آن از عواملی است که در جذب گردشگر و رونق گردشگری شهری مؤثر است. با از بین رفتن عناصر فرهنگی، تاریخی و میراثی و عدم توجه به جاذبه‌های بصری منظر فرهنگی - میراثی شهر تهران، این شهر قادر به انتقال حس ادراکی خوشایندی در ذهن گردشگران نیست و نمی‌تواند در گردشگری شهری موفق باشد.

و با سطح عملکرد محلی هستند، جاذبه‌های طبیعی محسوب می‌شوند (طرح جامع گردشگری تهران، ۱۳۹۲).

منظر فرهنگی - میراثی تهران

بناهای تاریخی و فرهنگی، موزه‌ها، گالری‌ها، مساجد و مراکز تاریخی به طور کلی چهره میراثی شهر تهران را تشکیل می‌دهند که از آنها به عنوان عناصر شکل‌دهنده منظر فرهنگی این شهر یاد می‌شود. در شهرهای مدرن دیدن بناهای تاریخی و عمارت‌های قدیمی تداعی‌گر زندگی گذشته مردمان آن شهر بوده و عموماً برای گردشگران دلنشین است (سقای، ۱۳۸۶). گردشگران در این مناطق علاوه بر آشنایی با تاریخ و فرهنگ میزبان، به دلیل تجربه محیطی متفاوت، خاطراتی را به یاد می‌سپارند که مطلوبیت یا عدم مطلوبیت این خاطرات در بازگشت مجدد آنها یا معرفی مقاصد گردشگری شهر به سایرین مؤثر است.

چهره فرهنگی - میراثی تهران ترکیبی از زندگی عادی افراد شهر در کنار ساختمان‌های قدیمی، نوساز، موزه‌ها، مساجد، امام‌زاده‌ها، مدارس تاریخی، گالری‌ها و بازار تهران است. به دلیل ریشه مذهبی و تاریخی مردم تهران، منظر فرهنگی این شهر از عناصر مذهبی قابل توجهی برخوردار است که هر یک در توسعه و رونق گردشگری شهری نقش بسزایی ایفا می‌کنند (تصاویر ۲۰). مناظر مصنوع عناصر انسان‌ساخت منظر فرهنگی و منظر شهری هستند.

منزلت شهرگردی یا تمدن از همین حافظه تاریخی و تعلق خاطر انسان به شهر ناشی می‌شود (همان).

در برخی از شهرهای بزرگ جهان، عناصر منظر میراثی مهم‌ترین بخش جاذبه‌های گردشگری شهر به شمار می‌آیند. عناصر موجود در منظر فرهنگی، میراثی، طبیعی و مصنوع شهر، مهم‌ترین جاذبه‌های شهری تهران به شمار می‌آیند و منظر شهری را شکل می‌دهند. موضوع اصلی منظر شهری قرائت، تفسیر صحیح و در نهایت بازتولید کیفیت‌هایی است که ارزش‌های قدیم و جدید شهر را به هم پیوند می‌زند و موجب حفظ رابطه طبیعی انسان با محیط شهری خود می‌شود که باید به عنوان یک اصل در پروژه‌های منظر شهری مدنظر قرار گیرد (خداداد و یاراحمدی، ۱۳۹۲). منظر شهری تهران تنها در لایه حسی شهر تعریف نمی‌شود، بلکه دارای چهار بعد احساسی، تاریخی، فرهنگی و اکولوژیکی است و با وجود دگرگونی‌های بسیار در کالبد تاریخی، فرهنگی و میراثی تهران، این شهر از منظر فرهنگی - میراثی ویژه خود برخوردار است که می‌تواند منبع مهمی در توسعه گردشگری شهری به شمار آید. جاذبه‌های گردشگری تهران در دو سطح ملی و بین‌المللی می‌توانند در قالب منظر فرهنگی، میراثی، طبیعی و مصنوع دسته‌بندی شوند. ۴۶/۳۴ درصد از جاذبه‌های استان تهران جاذبه‌های انسان‌ساخت، ۳۷/۸ درصد جاذبه‌های فرهنگی و ۱۵/۸۵ درصد نیز که بیشتر مورد بهره‌برداری گردشگران یک‌روزه ساکن در تهران

دلیل تحولات بعد از انقلاب صنعتی به اصلی‌ترین مراکز گردشگری فرست و از سوی دیگر به دلیل زمینه‌های موجود در آنها به اصلی‌ترین مقصد گردشگران تبدیل شده‌اند (رهنمایی، ۱۳۹۰). شهرها معمولاً دارای جاذبه‌های متنوع و بزرگی شامل موزه‌ها، بناهای یادبود، تئاترها، استادیوم‌های ورزشی، پارک‌ها، شهربازی، مراکز خرید، مناطقی با معماری تاریخی و مکان‌هایی مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور هستند که جاذب گردشگران بسیاری است (Timothy, 1995). پیوستگی بین پارامترهای مختلف منظر فرهنگی و منظر شهری کارکرد چندبعدی شهرها را آشکارتر می‌سازد. گردشگری شهری که به تعبیری می‌توان آن را شهرگردی نیز نامید، گردش و گشت‌وگذارهایی است که گردشگران در حوزه شهرها انجام می‌دهند و نیاز به ضوابط معینی ندارد. شاید تنها ضابطه قلمرو جغرافیایی شهر است که امروزه از آن به عنوان حریم شهر نام برده می‌شود (رهنمایی، ۱۳۹۰). گردشگری فرهنگی، میراثی به آن بخش از گردشگری گفته می‌شود که در آن افراد یا با انگیزه پرکردن اوقات فراغت و یا به قصد دیدار و آشنایی با آثار و بناهای تاریخی یک منطقه به گردشگری در بخش تاریخی و فرهنگی می‌پردازند. شهرها تنها محل تجمع گروهی از انسان‌ها برای زیست و معیشت نیستند بلکه حافظه تاریخی ساکنان نیز به شمار می‌روند. انگیزه تعلق انسان به شهر و دست‌یافتن به مراتب شهروندی همچنین رسیدن به

تصویر ۳: برج آزادی یا برج میلاد تهران به عنوان نمادهای شهری تهران و جاذبه‌های انسان‌ساخت، منظر مصنوع تهران را شکل داده و باعث جذب گردشگران می‌شوند.
عکس: محمد نمازی، ۱۳۹۳.

Pic3: Freedom tower or Milad tower of Tehran which attracts tourism has formed the built landscape of the city as an urban symbol of Tehran and a manmade attraction, Photo: Mohmmad Namazi, 2014.

مدیریت شهری و سرمایه‌گذاران بخش خصوصی با توجه به فرصت‌های متنوعی که شهروندان برای گذران اوقات فراغت سپری می‌کنند و نیز با هدف کسب سود اقتصادی و جلب گردشگر بیشتر برای توسعه و رونق گردشگری شهری، برای ساخت مناظر مصنوع شهر سرمایه‌گذاری می‌کنند. برخی از این مناظر جاذب گردشگران هستند و برخی دیگر چون برج آزادی یا برج میلاد تهران به تدریج به نمادهای شهر تبدیل شده‌اند. جاذبه‌های انسان‌ساخت در تعامل با زندگی روزمره مردم شهر، منظر مصنوع تهران را شکل می‌دهند (تصویر ۳). منظر مصنوع شهر تهران به منظور ایجاد و توسعه فضای شهری مناسب و بازسازی و احیای فضاهای متروک و مرده شکل گرفته است تا ضمن ایجاد حیات شهری و آرایه خدمات، به توسعه گردشگری شهری نیز کمک کند. از دید مدیران شهری، منظر مصنوع تهران راهکاری برای آرایه خدمات بیشتر به شهروندان و راهکار مؤثری برای جلب گردشگران مختلف ملی و بین‌المللی است ولی این منظر عمدتاً با تخریب بافت فرهنگی و تاریخی این شهر شکل گرفته است.

مداخلات مدیریت شهری در منظر فرهنگی - میراثی تهران

با گذشت بیش از ۲۰۰ سال از پایتختی شهر تهران، این شهر از ۲۲۵۰ هکتار بافت تاریخی برخوردار است^۱. شهری با این حجم بافت تاریخی در سایه مدیریت مطلوب

شهری گنجه‌ای از میراث تاریخی و فرهنگی به شمار می‌آید و نمونه مطلوبی از منظر فرهنگی-میراثی را ترسیم و نقش مؤثری در ایجاد، رونق و توسعه گردشگری شهری ایفا می‌کند. هنگامی که توسعه گردشگری به عنوان یک راهبرد انتخاب می‌شود باید از اصول مشخص بسترسازی، ایمن‌سازی و زیباسازی تبعیت کند (رهنمایی، ۱۳۹۰). آشفته‌گی‌های بصری موجود نشان می‌دهد مدیریت شهری تهران تاکنون نقش مؤثری در توسعه، مدیریت و هماهنگ‌سازی منابع در جهت مطلوبیت منظر فرهنگی-میراثی شهر و هم‌خوانی آن با منظر طبیعی و مصنوع نداشته است. عدم توجه به ترکیب منظر فرهنگی-میراثی تهران و توجه بیش از حد به نوسازی، بلندمرتبه‌سازی و انبوه‌سازی، فضای فرهنگی، طبیعی و انسان‌ساخت تهران را تحت الشعاع قرار داده و از این شهر سیمای ناخوشایندی درآدهان ثبت کرده است. فضاهای تاریخی تهران در نتیجه مداخلات مدیریت شهری در کالبد تاریخی تهران و نگاه سوداگرایانه به این شهر دچار مشکلات جدی شده است. مدیریت شهری، عناصر موجود در منظر فرهنگی-میراثی شهر را با توجه‌های مختلف یکی پس از دیگری تخریب و اقدام به ایجاد ساختمان‌های جدید به جای آنها کرده است. تخریب و آتش‌سوزی‌های پیاپی بازار تهران در سال‌های اخیر باعث شد پرونده ثبت جهانی بازار تهران مسکوت بماند و این بافت به جای ثبت جهانی در فهرست میراث در خطر قرار بگیرد. سرای وزیر با قدمت ۱۲۰ ساله به درخواست مالک خصوصی‌اش از فهرست آثار ملی خارج و تخریب شد و به جای آن مرکز خرید احداث شده است. مدرسه مروی تهران تعطیل شده و در نوبت تخریب قرار گرفته است. تخریب خانه ثبت‌شده تاریخی زند نوابی، تبدیل خانه ملک الشعرا بهار به انبار کالا، واگذاری عمارت مسعودیه تهران به بخش خصوصی، تخریب ساختمان پرچم ایران در محله دروازه شمیران و ساخت پاساژ در حریم درجه یک مسجد فخرالدوله از جمله اتفاقاتی است که هر روزه در فضای فرهنگی شهر به وقوع می‌پیوندد. هریک از

عناصر یادشده و موجود در تهران، در صورت مدیریت کارآمد می‌توانند علاوه بر تبدیل شدن به شاخص‌های هویتی شهر به منبع درآمد، اشتغال و کارآفرینی در عرصه گردشگری شهری نیز تبدیل شوند.

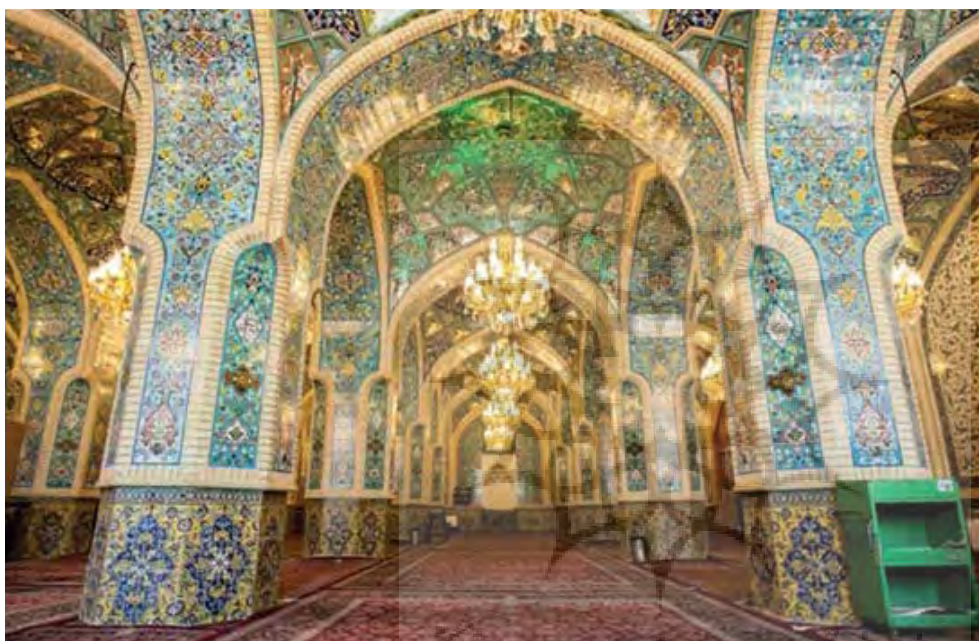
قیمت بالای زمین در تهران، عدم آگاهی مدیران شهری از اهمیت منظر فرهنگی-میراثی شهر در ابعاد گوناگون، عدم اطلاع از مزایای گردشگری شهری، قوانین ناکارآمد بافت‌های تاریخی و همچنین عدم توانمندی لازم در بهره‌برداری بهینه از بناهای تاریخی که به متروک شدن تدریجی آنها می‌انجامد، از مهم‌ترین دلایل مداخلات آگاهانه یا ناآگاهانه مدیریت شهری در منظر فرهنگی-میراثی شهر تهران است. همچنین محدودیت‌های اجتماعی، دیدگاهی، برنامه‌ای و محتوایی طرح‌های شهری تهران، محدودیت‌های حقوقی و قانونی و همچنین محدودیت‌های ناشی از دانش فنی از جمله مهم‌ترین عوامل عدم توسعه گردشگری شهری در تهران به شمار می‌آیند (همان).

در صورت وجود اراده‌ای مبنی بر توسعه گردشگری تهران برای پرهیز از هرگونه آرمان‌گرایی یا تصمیمات عجولانه یک‌سویه باید مضامین آسیب‌شناسی گردشگری شهری تهران با رویکرد منظرین در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گیرد. در حال حاضر طرح جامع تهران تنها بر کالبد متمرکز شده که این کالبد بی‌جان است و باید فاکتورهای جامعه فرهنگی، جامعه سبز و جامعه منظر در آن لحاظ شود تا به آن جان ببخشد (شهبانی، ۱۳۸۹). شاید بتوان گفت مهم‌ترین ویژگی منظر فرهنگی و شهری تهران در حال حاضر این است که مردم تهران این شهر را نساخته‌اند و فضاهای و مناظرهای گوناگون تهران، انعکاس زندگی و خواست واقعی شهروندان آن نیست، بلکه منظر موجود، معلول مدیریت اقتضایی در ابعاد اقتصادی، اداری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است و به همین دلیل از توانایی لازم برای اثرگذاری روی گردشگران و توسعه گردشگری شهری برخوردار نیست.

تصویر ۲: در شهرهای بزرگ جهان، عناصر منظر میراثی مهم‌ترین بخش جاذبه‌های گردشگری شهر به شمار می‌آیند و منظر شهری را شکل می‌دهند. مسجد امام خمینی (ره)، تهران، عکس: سروش خطابی، ۱۳۹۲.

Pic2: Elements of heritage landscape shape the urban landscape and are considered most significant tourist attractions in great cities of the world, Tehran, Iran, Photo: Sourosh khatabi, 2013.

تصویر
Pic2

گردشگری شهری مغفول واقع شود. مداخلات مدیریتی انجام گرفته حاکی از توجه اندک به رویکرد یکپارچگی منظر شهری، فرهنگی و میراثی تهران بوده و بیشتر ابقاء کننده نوعی مدیریت اقتضایی است. الگوی طرح‌های جامع که هنوز هم توسعه شهری ایران پیرو آن است. مفهوم منظرین و فرهنگی محیط شهری را نادیده می‌گیرد و در طرح‌های مرتبط با گردشگری، لازم است منظر فرهنگی، تاریخی و میراثی تهران مورد توجه جدی واقع شود تا تهران بتواند مشابه شهرهای مهم جهان به توسعه گردشگری شهری مبادرت ورزد.

جمع‌بندی | با توجه به ابعاد چندگانه منظر شهری تهران اعم از فرهنگی، میراثی، مصنوعی و طبیعی با رویکرد گردشگری شهری و لزوم توسعه این گونه گردشگری در الگوی فضایی شهر، به نظر می‌رسد توجه هم‌زمان به ابعاد مذکور در چارچوب مدیریت یکپارچه و هم‌پیوند با هدف توسعه گردشگری شهری تهران اهمیت زیادی دارد. در عین حال نباید توجه به آسیب‌های موجود از جمله افزایش میزان فرسایش کالبد فیزیکی منظر فرهنگی-میراثی تهران، ترافیک و آلودگی‌های محیط زیستی در توسعه گردشگری شهری از نظر برنامه‌ریزان

پی‌نوشت

<http://shahrsazi.tehran.ir/Portals/0/Tarikh/sanad-nahai.pdf> .۱

فهرست منابع

- بهزادفر، مصطفی. (۱۳۸۶). هویت شهر، نگاهی به هویت شهر تهران. تهران: نشر شهر.
- خداداد، آرش و یاراحمدی، سمانه. (۱۳۹۲). منظر تاریخی شهر. مجله منظر، ۵(۲۴): ۴۳-۴۰.
- رهنمایی، محمدتقی. (۱۳۹۰). گردشگری شهری. تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها.
- سند جامع مدیریت و حفاظت بافت‌ها و بناهای تاریخی تهران. (۱۳۹۱). قابل دسترس در <http://shahr-sazi.tehran.ir/Portals/0/Tarikh/sanad-nahai.pdf> (تاریخ دسترسی ۱۳/۶/۹۳).
- شیبانی، مهدی و استوار، آزاده. (۱۳۹۰). منظر ادراکی شهر، عرصه نمایشی هنر. قابل دسترس در:
- شیبانی، مهدی. (۱۳۸۹). منظر ادراکی شهر تهران. مجله منظر، ۲(۹): ۲۹-۲۶.
- کازه، ژرژ و بتیبه، فرانسوا. (۱۳۸۲). جهانگردی شهری. ترجمه: صلاح‌الدین محلاتی. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- کلانتری حسین و اخوت، هانیه. (۱۳۹۰). برنامه‌ریزی منظر شهری. تهران: سازمان زیباسازی شهر تهران.
- منصوری، سید امیر. (۱۳۸۹). چپستی منظر شهری. مجله منظر، ۲(۹): ۳۳-۳۰.

Cultural Heritage Tourism

Tehran's Cultural Development Capacities

Parvaneh Parchekani, Ph.D Candidate in Tourism Management, University of Science and Culture, Tehran, Iran.
p.parchekani@gmail.com

Abstract | Cities as the greatest symbols of human civilization embrace cultural landscape as a result of human and nature common throughput which explains human relationship with its environment and history. Heritage landscape of cities explain historic, religious, spiritual and artistic life styles of its residents and is considered as descriptions for activity and approaches of previous people in religion, art, architecture, environment and etc. several places in cities such as museums, manmade relics, historic places, cultural centers, green areas, shopping centers, recreation and sport areas, etc are required resources for touristic development of a city which has a great overlap with heritage cultural landscape, natural and built landscape. Tehran with its significant historic status as an influential metropolis has a great heritage cultural perspective which can be used as urban touristic capacities. Many of Tehran heritage cultural components have been destroyed during city development and its physical rehabilitation. Thus Tehran heritage cultural touristic capacities will decrease if this trend continues. It seems that this capacity has been ignored due to the speed of rehabilitation and city developing trend whose continuing will accentuate Tehran urban tourism. This article reviews the significance of cultural heritage landscape in sustainability and prosperity of Tehran urban tourism.

Keywords | Heritage-cultural landscape, Urban tourism, Built landscape, Tehran.

Reference list

- Behzadfar, M. (2006). *Negahi be haviat-e tarikhi-ye shahr-e Tehran [A glance to Tehran's historical identity]*. Terhan: Shahr publications.
- Ingerson, A.E. (2000). *What Are Cultural Landscapes?*. Available from: <http://www.icls.harvard.edu/language/whatare.htm> (accessed 7 september 2013).
- Kalanatari, H. & Okhovat, H. (2011). *Barnamehrizi-ye manzar-e shahri-ye Tehran [Tehran's urban programming]*. Tehran: Organization of Tehran beautification.
- Kazs, G. & Btyyh, F. (2003). *Urban tourism*. Translated form the English to Persian: Mahallati, S. Tehran: Shahid beheshti University Publication.
- Khodad, A. & Yarahmadi, S. (2012). Historical Landscape of the City. *Journal of MANZAR*, 5(24): 40-43.
- Mansouri, S.A. (2010). Chisti-ye manzar-e shahri [Quiddity of Urban landscape]. *Journal of MANZAR*, 2(9): 30-33.
- Rahnamayi, M. (2011). *Gardeshgari-ye shahri [Urban tourism]*. Tehran: municipality's organizations.
- Sauer, C.O. (1925). *The Morphology of Landscape*. In: J. Leighly (ed.), *Land and life: A selection from the writings of Carl Ortwin Sauer*. California: University of California Press: 315-350.
- Sheibani, M. & Ostovar, A. (2010). *Manzar-e edraki-ye shahr, Arse-ye namayeshi-ye honar [Conceptual view of city, the area of the performing arts]*. Available from: <http://nazaronline.ir/fa/pages/?cid=1179> (accessed 7 september 2013).
- Sheibani, M. (2010). *Manzar-e edraki-ye shahr-e Tehran [Tehran's perceptual Landscape]*. *Journal of MANZAR*, 2(9): 26-29.
- Timothy, D.J. (1995). Political boundaries and tourism: Borders as tourist attractions. *Tourism. Journal of Tourism Studies*, 6 (2): 63-73.
- UNESCO World Heritage Center. (2009). *Cultural Landscape*. Available from: <http://whc.unesco.org/en/cultural-landscape#1> (accessed 7 september 2013).